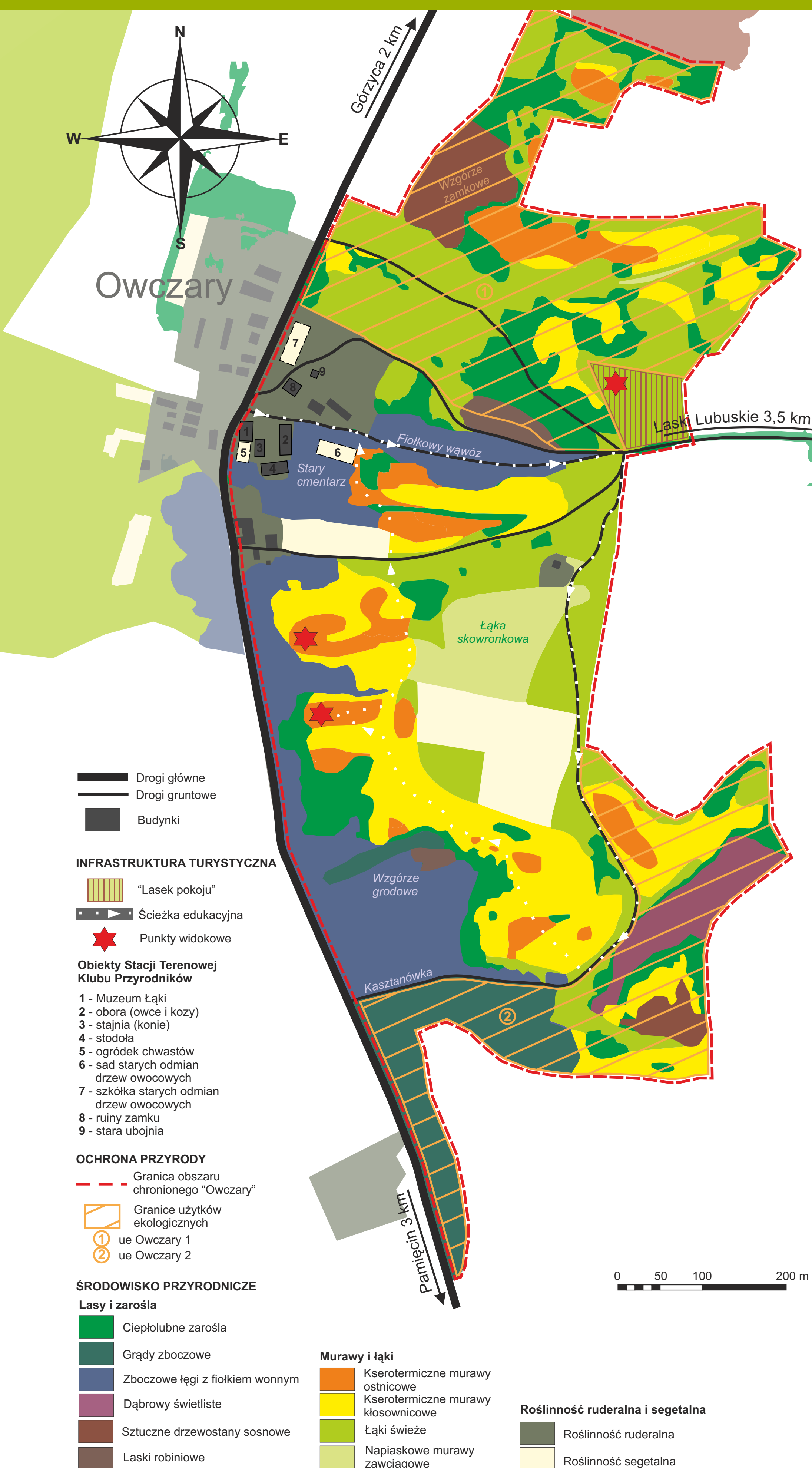

OCHRONA MURAW KSEROTERMICZNYCH W OWCZARACH

Murawy kserotermiczne to jedne z najcenniejszych i najszybciej ginących w Europie nieleśnych siedlisk przyrodniczych. Wykształcają się **tylko na suchych, nasłonecznionych i mocno nagranych stokach**, na podłożu zasobnym w **węglan wapnia**. Jako siedliska półnaturalne, żeby przetrwać potrzebują ekstensywnego użytkowania, takiego jak wypas, koszenie czy wypalanie. Porzucone powoli ulegają sukcesji naturalnej czyli zarastaniu przez krzewy i drzewa, a co za tym idzie przekształcaniu się w siedliska zaroślowe i leśne.

Podstawową metodą ochrony muraw jest **ekstensywny wypas zwierząt**. Dobrą praktyką jest wypasanie mieszanego stada owiec, kóz, pojedynczych sztuk bydła i koni. Każde z tych zwierząt zgryza murawę w inny sposób zapewniając jej odpowiednie utrzymanie. Na tak ekstremalne siedliska o słabej bazie pokarmowej, nadają się tylko pierwotne odmiany zwierząt gospodarczych (owce wrzosówki, świniarki, koniki polskie, kozy różnych ras).

Zwierzęta domowe w naturalny sposób **ograniczają rozprzestrzenianie się krzewów oraz drzew**. Ponadto podczas wypasu **wzruszają powierzchnię ziemi**, niszcząc warstwę martwych roślin i odsłaniając fragmenty gołej ziemi. Ułatwia to dostęp światła do niższych partii runa i rozwój światłolubnych siewek, a także uruchomienie banku nasion w glebie.

Wypas działa pozytywnie na murawy tylko wtedy kiedy jest **ekstensywny**. Zbyt duże stado owiec na małej powierzchni może doprowadzić do zniszczenia cennej roślinności kserotermicznej.

Tradycyjny wypas zwierząt wiąże się nie tylko z przywracaniem walorów przyrodniczych, ale także kulturowych i estetycznych. **Tradycje związane z pasterstwem**, w wielu regionach Polski są bardzo cennym i zapomnianym już elementem krajobrazu rolniczego.

Rotacyjnie wypasane na kilku murawach stado zwierząt gospodarczych jest również doskonałym przenośnikiem nasion. Do owczego futra doskonale przyczepiają się nasiona wielu gatunków muraw, wiele z nich wędruje również w przewodach pokarmowych zwierząt – niektóre są wręcz przystosowane do tego typu rozprzestrzeniania się, czyli do tzw. **zoochorii**.

Drugą powszechnie stosowaną metodą ochrony muraw jest **wycinka krzewów i drzew**. Ze względu na sezon godowy i lęgowy ptaków najlepszą porą na usuwanie uciążliwych zarośli jest zima. Jednak wiele gatunków zarastających murawy, to rośliny bardzo ekspansywne, dla usunięcia których jednorazowa wycinka nie wystarczy. Te gatunki z pewnością odbiją na wiosnę z pozostawionych karp. W takim przypadku konieczne jest **systematyczne i wielokrotne stosowanie wycinek**. Rozwiązaniem jest też usuwanie niepożądanych roślin w sezonie wegetacyjnym kiedy rośliny są najbardziej osłabione "produkcją" kwiatów i owoców i automatycznie wszelkie mechaniczne uszkodzenia są dla nich bardziej szkodliwe niż poza sezonem wegetacyjnym.

Należy jednak pamiętać, że zbiorowiska zaroślowe i leśne, mimo że stanowią zagrożenie dla muraw, również mogą wyróżniać się szczególnymi walorami przyrodniczymi. Obecność niewielkich zadrzewień i zarośli, remiz, pojedynczych drzew ma ogromne znaczenia dla zachowania wysokiej bioróżnorodności w krajobrazie. Mozaika muraw, okrajków, ciepłolubnych zarośli i kęp drzew jest dużo bardziej atrakcyjna dla wielu zwierząt ciepłolubnych niż jednolita powierzchnia samej murawy.

Niektóre fragmenty muraw są tak silnie zdegenerowane, że potrzebują specjalnych działań ochrony czynnej. Oprócz przywrócenia ekstensywnego wypasu i odkrzaczanie, konieczne może być **odtworzenie muraw od zera**, tak jak w przypadku tej powierzchni na której stoisz. Dawniej w tym miejscu znajdowały się ruiny popegieerowskich stodoł oraz zarośla robinii akacjowej i kolcowoju – dwóch gatunków inwazyjnych. W ramach **eksperymentu** zburzono stodoły i wywieziono cały gruz, wycięto robinie akacjową i kolcowój, a następnie zdarto wierzchnią warstwę gleby na głębokość 40 cm, w celu pozbycia się korzeni i nasion robinii a także resztek dawnych zabudowań. Kolejnym etapem było **posianie nasion** gatunków kserotermicznych dla przyspieszenia efektu odtwarzania się murawy. Nasiona zbierano tylko z sąsiadujących powierzchni, tak żeby nie zaburzyć lokalnej puli genetycznej nasionami pochodzącymi z dalej położonych obszarów. Na części muraw dokonano również swego rodzaju **przeszczepu implantów**. Z dobrze zachowanych muraw przeszczepiono na odtwarzaną murawę fragmenty darni, które również mają za zadanie przyspieszenie procesu regeneracji siedliska. Przeprowadzony eksperyment nie da natychmiastowych efektów. **Na odtworzenie się murawy będzie trzeba poczekać kilka a może nawet kilkadziesiąt lat.**

Wycinka krzewów i drzew na murawach

Wypas owiec i kóz na murawach

Odtwarzanie muraw kserotermicznych

Koszenie łąki i muraw

